

РУБРИКА

„ВЪПРОС НА МЕСЕЦА”

Този месец, в рубриката „*Въпрос на месеца*” ще разгледаме

НОВАТА ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ПЕНСИОНИРАНЕ ПО ЧЛ.68А от Кодекса за социално осигуряване и направените във връзка с това други нормативни промени.

Поради зачестилите коментари в медиите за въведената нова възможност за „ранно” пенсиониране, въпросите свързани с това ново правило не закъсняха, което прави наложително тяхното изясняване.

За да се придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от лицата работили при условията на III категория труд, законът изисква **едновременното наличие и две предпоставки** — изискуема **възраст** и изискуем **осигурителен стаж**. Логично възниква въпроса, може ли все пак да се придобие право на пенсия ако една от двете предпоставки не е налице?

Възможността за пенсиониране без да е налице необходимия осигурителен стаж е уредена в чл.68, ал.3 от КСО, но не е обект на разглеждане в този материал.

Възможността за пенсиониране без да е налице изискуемата възраст бе уредена за първи път с измененията и допълненията на Кодекса за социално осигуряване, публикувани в **ДВ, бр.61 / 2015 г.**, когато се прие новата разпоредба — **чл.68А** от КСО, в сила от **01.01.2016 г.**

„Чл.68а (1) Лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2, могат по тяхно желание да се пенсионират до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща в намален размер пожизнено.

(2) Лицата, на които е отпусната пенсия по ал. 1, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1, 2 и 3.”

Какво означава това ново правило?

1. Всеки, който има необходимия осигурителен стаж, но не е навършил изискуемата възраст, може **по свое желание и преценка** да упражни предоставената му правна възможност и **да се пенсионира при условията на чл.68а от КСО.**

2. От тази възможност могат да се възползват само лица, които вече **имат изискуемия** за пенсиониране **осигурителен стаж.**

3. Те могат да се пенсионират **до 1 година по-рано** от изискуемата за пенсионирането им възраст. Ако недостигащата възраст е повече от 12 месеца, възможността по чл.68А от КСО е неприложима.

Тук трябва да разгледаме една особена хипотеза. Поради предвиденото в закона ежегодно нарастване на изискуемата за пенсиониране възраст, в практиката са възможни особени случаи, които трябва да се вземат предвид при преценката на правото на пенсиониране.

Пример: Иван Петров има осигурителен стаж над 40 години. Той е роден на 24 март 1953 г., Изискуемата възраст за пенсиониране за календарната 2016 г. за мъжете е 63 години и 10 месеца. Иван Петров подава заявление за отпускане на пенсия по реда на чл.68а от КСО, считано от 25 февруари 2016 г., с намерението да се пенсионира при недостигащи 11 месеца. От НОИ получава разпореждане с отказ за отпускане на пенсия по реда на чл.68а от КСО. Отказът на НОИ е законосъобразен, защото по общия ред Иван Петров би придобил право на пенсия на 24 март 2017 г., когато навършва 64 години, каквато е изискуемата възраст за 2017 г. Към заявената от него дата 25 февруари, на Петров не му достигат близо 13 месеца, поради което чл.68а е неприложим. Той може да подаде заявление за отпускане на пенсия считано от 25 март 2016 г., когато тя ще му бъде отпусната, при условията на недостигаща възраст до 1 година.

4. Веднъж отпусната, пенсията по чл.68а от КСО се изплаща **в намален размер**. Намалението е в размер **0,4 на сто** за **всеки** недостигащ месец.

Пример: Невена Георгиева е подала заявление за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст на 7 март 2016 г., точно 6 месеца преди да навърши изискуемата възраст 60 години и 10 месеца. Тя има необходимия осигурителен стаж. От НОИ са изчислили индивидуалния размер на пенсията ѝ, след което ѝ е отпусната пенсия **намалена с 2,4 %** (6×0.4) спрямо изчисления индивидуален размер.

5. Намалението е **пожизнено**. Следователно, при навършване на общата пенсионна възраст лицата, на които тази пенсия е отпусната, няма да имат право да поискат отпускане на пенсия в пълен размер.

6. **Намалението се изчислява към началната дата**, от която ще се отпуска този вид пенсия. Начална дата за отпускане на този вид пенсия е **датата, на която е подадено заявлението**.

7. Размерът на **намалението няма да се променя при преизчисляване** на пенсията за придобит след пенсионирането осигурителен стаж и/или осигурителен доход.

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (обн. ДВ **бр.98 от 15.12.2015** г.) бяха направени изменения и допълнения в Кодекса на труда и Закона за държавния служител, в сила от 1.1.2016 г.

Какво трябва да знаем за въпросните изменения и допълнения?

8. Възможността за пенсиониране при условията на чл.68а от КСО е предоставена в полза само и единствено на работника или служителя. Работодателят не може да прекрати трудовото правоотношение на това основание в рамките на тези 12 месеца преди навършване на възрастта за пенсиониране по общия ред. С други думи, възможността работодателят **едностранно** да прекратява договора на основание **чл.328, ал.1, т.10 от КТ**, когато работника е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст **не може да се приложи в хипотезата на чл.68а от КСО**.

9. Създадена е, обаче, **нова т.10а към ал.1 на чл.328** (досегашната т.10а става 10б) от Кодекса

на труда, според която **работодателят може едностранно, с предизвестие, да прекрати договора**, когато на работника или служителя **е отпусната** пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а от Кодекса за социално осигуряване. Идентично на това правило се създава и по отношение на държавните служители чрез новата разпоредба на **чл.106, ал.1, т.5А** от Закона за държавния служител (ЗДСл).

Тъй като от 1 януари 2015 г. правото на пенсия **може да се упражни и без да е необходимо да се прекрати трудовото правоотношение**, то по същия начин, без да напуска работа, работникът или служителят може да се възползва от възможността по чл.68а от КСО и да заяви, съответно получи пенсия в намален размер, **като едновременно с това продължава да полага труд** по трудово или служебно правоотношение. В този случай, **след като е отпусната** пенсия в намален размер по чл.68а от КСО, **работодателят вече ще може да прекрати** едностранно с предизвестие трудовото, респ. служебното правоотношение на посочените основания.

10. По сходни причини, във връзка с въвеждането на възможността за предсрочна намалена пенсия е приета и нова **т.10в** към ал.1 на чл.328 от Кодекса на труда, даваща право на работодателя да прекратява по всяко време едностранно с предизвестие трудовия договор, в случаите когато същия **е сключен след отпускането** на намалената пенсия по чл.68а от КТ. Аналогично правило е включено и в Закона за държавния служител чрез допълнение на т.6 към ал.1 на чл.106 от ЗДСл.

11. **ВАЖНО !** Във връзка с възможността за предсрочна намалена пенсия е развита и уредбата свързана с **обезщетенията**, които работодателят изплаща във връзка с пенсионирането. В чл.222 от КТ е добавена нова ал.4, според която **обезщетението по чл.222, ал.3 от КТ се дължи от** работодателя и когато към момента на прекратяване на договора, независимо на какво основание е прекратяването, **работникът отговаря на условията за получаване на намалена пенсия по чл.68а** от КСО. Аналогично правило е въведено и за държавните служители чрез новата ал.3а на чл.106 от ЗДСл.

Последните посочени промени във връзка с обезщетението по чл.222, ал.3 от КТ и чл.106, ал.3 от ЗДСл имат изключително **важно значение**, защото на практика, независимо дали работникът ще се възползва или не от възможността да се пенсионира предсрочно по чл.68а от КСО, той ще получи обезщетение на работодателя, ако трудовото или служебното правоотношение се прекрати в рамките на една година преди придобиване на право на пенсия по общия ред. Това означава още, че работникът или служителят би могъл да получи обезщетението, да подаде заявление и да получава обезщетение за безработица до навършване на изискуемата възраст и да се пенсионира по реда на чл.68 от КСО. Правото на обезщетение за безработица **се губи** ако бъде **отпусната** намалената пенсия по реда на чл.68а, но може да бъде упражнено в периода, когато осигурения отговаря на условията за намалена пенсия, но не се е възползвал от това.

Март 2016 г.,

отговаря **Мирослав Димитров**,

адвокат при Варненска адвокатска колегия